

לשוננו לעם

עורכים: דוד טלשיר, חיים א' כהן, יוסף עופר

מתוך

כרך מז, תשנ"ו

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

רגע של עברית

מאיטלקי עד פורטוגזי

מניין הקו"ף שבאיטלקי, והזי"ן שבפורטוגזי, ואיך מתיישבים התארים הללו עם רוס, יווני, אמריקני, ושאר תארים הגזורים משמות ארצות? בדרך כלל, כשהשם מסתיים בעיצור, מוסיפים את הצורך י: יוון - יוני. כשהוא מסתיים ב־ה משמיטים את ההברה האחרונה: רוסיה - רוס, וכשהוא מסתיים בתנועה, מוסיפים י, אי: אמריקה - אמריקני, ורשה - ורשאי. זאת הדרך שדוברי עברית נוהגים בה בדרך כלל. אבל יש שהם חורגים מן הדרך הזאת. למשל, מן השם פורטוגל נוצר התואר פורטוגזי, שבו הורכבה סיומת התואר העברי י על סיומת תואר לועזית המוכרת מידיש, מגרמנית, מאנגלית ועוד. בשידורי הרדיו והטלוויזיה מעדיפים את התואר בעל הסיומת העברית בלבד - פורטוגלי, כדרך לבנוני, ירדני או יפני. ועל כן: ספינות פורטוגליות, רקדן פורטוגלי, וחלשון המדוברת בפורטוגל ובברזיל - פורטוגלית.

גם בתואר איטלקי יש הרכבה של סיומת עברית על סיומת לועזית. ואולם הצורה איטלקי, מתברר, עתיקה מאוד בעברית. בימי הרומאים מילאה איטליה תפקיד חשוב בעולם התעשייה והמסחר, ומונחים רבים נשאלו מרומית ללשונות אחרות, ובהן עברית. כך מוצאים במשנה יין האיטלקי (סנהדרין ח, ב). הקו"ף בצורה זו לקוחה מסיומת התואר הרומית איטליקוס (Italicus). נוסף על יין האיטלקי יש במשנה איסור האיטלקי (קידושין א, א ועוד), שהוא מטבע שערכו שמונה פרוטות, מונדיון האיטלקי (כלים יג, יב) - אף הוא מטבע, וערכו שני איסרים (16 פרוטות), ומנה איטלקי (שביעית א, ב) - יחידת משקל.

על פי רגע של עברית ששודר בקול ישראל